کتێبی_ فەلسەفە و فەیسبووك یان فەلسەفەی فەیسبووك ... سەدیق سەعید ڕواندزی

نکۆڵی لەوە ناکرێت کە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان بە گشتی و فەیسبووکیش بە تایبەتی، پانتایەکی گەورەیان لە ژیانی کۆمەڵایەتی و پیشەی مرۆڤی کورد لە ئێستادا گرتووە. بۆیە دەڵێین پیشەییش، چونکە لەکات و ساتی دەوامیشدا، جا لە کەرتی گشتی یا تایبەتی بێت، کەسانێکی زۆر هەن، دەرفەتێك ئەگەر بچووکیش بێت، وەردەگرن و سەرقاڵی چات و لایك و گۆڕینەوەی کۆمێنت دەبن.

ئەگەرچی تەکنەلۆژیای سەردەم، بۆتە بەشێکی سەرەکی لە پێداویستییەکانی ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤەکان، وەلێ ئەوەی لە کۆمەلگای ئێمەدا دەگوزەرێت،جۆرێکە لە ئاڵوودەبوون بە تەکنەلۆژیا، نەك بینینی وەك ئاسانکارییەك بۆ ڕاییکردنی ئیش وکارەکانی.بۆیە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، هێندەی سەکۆیەکن بۆ خۆدەرخستن و گۆڕینەوەی نوکتە و کۆمێنتی بێ بنەما، هێندە نەبوونەتە سەرچاوەی خۆدەوڵەمەندکردنی مرۆڤی کورد لە ڕووی پاشخانی ڕۆشنبیریی و فەرهەنگییەوە. ئەگەرچی لە کوردستاندا،فەیسبووك بۆتە دیاردە، بەڵام تاکو ئێستا زۆر بەکەمی لە ڕوانگەیەکی زانستی و مەعریفی، فەلسەفی و دەروونزانی، لە کاریگەریەتی ئەو دیاردەیە بە سەر ژیانی مرۆڤی کورد بە هەردوو دیوی ئەرێنی و نەرێنی کۆڵراوەتەوە. لەو سۆنگەیەشەوە، یەکێك لە دیارترین ئەو کتێبانەی کە لە بارەی فەیسبووك و کاریگەریەکانی بەسەر ژیانی ڕۆژانەی ئێمە دەدوێت کتێبی(فەلسە و فەیسبووك یان فەلسەفەی فەیسبووك)ە کە کتێبێکی گرنگە.

بایەخی ئەم کتێبیە هەر تەنها لەوەدانییە کە لە بارەی دیاردەیەکی تەکنەلۆژییەوە دەدوێت کە ئەویش فەیسبووکە، بەڵکو لەوە زیاتر ئەوەیە کە کتێبەکە وێرای ئەوەی دیدێکی فەلسەفی و کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژیی قووڵە بۆ بەکاربەرانی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، بەڵام بەزمانێکی سادە، پاراو و ڕەوان نووسراوە کە بشێ هەمووان بیخوێننەوە و لە ناوەڕۆکی بگەن.

کە ئەمەش بۆ خوێنەری کورد، کە زۆرینەیان خوێنەرێکی میللییە وبژاردەیی نییە، میتۆدێکی باشە بۆ خوێنەوەی کتێب. ئەم کتێبە، لە چەند بەشێکی سەرەکی پێکهاتووە و لە هەریەك لەو بەشانەش، نووسەر

هەوڵیداوە بە پوختی لە بارەی کاریگەریەتی فەیسبووك لە ژیانی ئێمەوە بدوێت.

نووسەر لەدەسپێکی باسەکاندا، ئاماژە بەوە دەکات کە مرۆڤی کورد بەگشتی،لەبەرکەوتن و کێنتاك دایە لە گەڵ تەکنەلۆژیای سەردەم و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و بەکاربەرێکی ئەکتیڤی ئەو بوارەیە، بەڵام ئەو پەیوەندییە، نەبۆتە هۆی دروستکردنی مرۆڤێکی بیرکەرەوە، پرسیار دروستکەر. بە پێچەوانەوە، تەنها لە خۆخافڵاندن و سەرقاڵکردن و کۆمێنتی بێ مانادا کورتی کردۆتەوە.

بە بڕوای نووسەر، مرۆڤی کورد زۆربەی هەرە زۆریان فەیسبووك وەك پانتییەك بۆ خۆدەرخستن و نەرجسیەت و نمایشی جەستەیی و ڕوالەتی دەبینن. ئەوان فەیسبووك، وەك ئامرازێکی گۆڕینەوەی بیروڕا، گەنگەشە و دیالۆك،گەڕان بە دوای مەعریفە و زانستدا نابینن. بەڵکو تەنها وەك ڕۆتینێکی ژیانی ڕۆژانەیان تەماشای دەکەن. پەیوەندی ئەوان لەگەڵ ئەو تۆڕە کۆمەڵایەتییەدا،تەنها پەیوەندییەکی ڕووکەشی و لاساییکەرەوەیە.

بۆیەشە فەیسبووك لە نێو ئێمەدا، نەبۆتە هۆی بەرزکردنەوەی ئاستی هوشیاریی و ئاگایی مرۆڤەکان. بە پێچەوانەوە، هێندەی خوانێکی ڕازاوە دەبێتە جێی سەرنج و گۆڕینەوەی بیروڕای بەکاربەرانی، هێندە پرسیارو بۆچوونێکی فەلسەفی نابێتە جێگەی لە سەروەستان. بابەتێکی دیکە کە نووسەر تیشکی دەخاتە سەرو ڕەخنەی دەکات ئەوەیە، کە تێگەیشتنێکی هزریی و میللی لە کۆمەڵی ئێمەدا دروست بووە کە هەموو بوونێك دەبەستێتەوە بە فەیسبووك و هەموو پەیوەندییەك لەوئامرازەدا کۆدەکاتەوە. واتا ئەگەر فەیسبووکت هەبوو، ئەوە تۆ هەیت و بە پێچەوانەوەش.

لە ڕاستیدا، ئەو بۆچوونەی نووسەر نەك هەر لۆژیکی و ڕاست و لە جێی خۆیە، بەڵکو بە ئەرگۆمێنتیش دەرکەوتووە. بۆنموونە:شاعیرێك لە فەیسبووکی خۆی، ڕەخنەی ئەوەی لە من گرتبوو،کەچۆن دەبێت من نووسەربم و وتاربنووسم، بەڵام فەیسبووکم نەبێت؟ ئەمە دەرخەری ڕاستی بۆچوونی نووسەری کتێبەکەیە، کە کەسانێك چەند ساویلکانە بیردەکەنەوە و چۆن بوونی مرۆڤ لە بوونی پەیوەندییەکی نازیندوو، بێ ڕوح و بێ چێژ، کورت دەکەنەوە. ئەمە ئەگەر بۆچوونی شاعیرێك بێت کە شاعیران، دەبێ پاشخانێکی ڕۆشنبیریان هەبێت، ئاخۆ بەکار بەرانی ئاسایی فەیسبووك، چەند تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان بە دڵخوازی خۆیان دەبینن؟هەربۆیە بە بڕوای نووسەری کتێبەکە، یەکسانکردنی بوونی مرۆڤەکان بە بوونی نێو فەیسبووك و بەستنەوەیان بەیەکتری، نەك هەر

بۆچوونێکی نالۆژیکییە، بەڵکو نەزانییەکی دیاریشە.

چونکە هەڵەیە ئەگەر پێمان وابێت، ئەو تۆڕە هەمەلایەنە وبەستراو بە هەموو دنیاوە، دەبێتە شوێنگرەوەی پەیوەندییە ڕاستەقینە و ڕوحیەکانی ئێمە. چونکە مرۆڤەکان لە نێو فەیسبووکدا، بوونێکی ئەندێشەییان هەیە نەك واقیعی.
بەو مانایە لە بەریەککەوتن دابن لەگەڵ واقیع. لێرەوەش نموونەی ئەوە دێنێتەوە، کە سەدان دروشم و هوتاف و بانگەواز لە فەیسبووکەوە دەکرێن، بەڵام چەند لەو بەکاربەرانە ئامادەن بە پراکتیکی لە واقیعدا ئەو ڕۆڵە ببینن و دروشمەکانیان بکەنە کردار؟هەموومان لە فەیسبووك قسە دەکەین، بیروڕا دەگۆڕینەوە، وەلێ هەموو ئەو دیالۆگانە تا ئەو کاتە بۆدەکەن کە لە نێو فەیسبووکداین، لەوە بەدواوە، هەرکەسە و بەدوای کاری خۆیدا دەڕوات.

هەربۆیەشە نووسەر جەخت لەوە دەکاتەوە کە ئەوە فەیسبووك نییە هاتۆتە نێو ژیانی ئێمەوە، بەڵکو ئەوە ئێمەین بووینەتە کۆیلەی فەیسبووك، بەبێ ئەوەی زۆربەی هەرە زۆرمان توانای پرسیارو گەڕان بە دوای مەعریفەمان هەبێت. خاڵێکی دیکەی گرنگ کە نووسەر لە کتێبەکەیدا تیشکی دەخاتە سەر ئەوەیە، کە ئەگەر پێوەرەکانی پێشکەوتن و فراوانبوونی دنیای زانینی مرۆڤەکان، بە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و فەیسبووك بووایە، دەبوو ئێستا ئێمە کۆمەلگایەکی زۆر پێشکەوتوومان هەبووایە. کەچی بە بڕوای ئەو، هیچ کاتێك هێندەی ئێستا، مرۆڤی سادە، بیرنەکەرەوە،هیچ نەزان و گەمژە، بوونییان نییە. چونکە لە فەیسبووکدا، هەموو کەسێك دەتوانێت قسە بکات و خۆی نمایش بکات.

لە فەیلەسوفێکەوە بۆ نەزانێك، لە پرۆفیسۆرێکەوە بۆ نەخوێندەوارێك. فەیسبووك فلتەرێکی نییە کە تیایدا ئەو گەمژەیە دوور بخاتەوە لە بۆچوونی مەعریفی و زانستی. بۆیە دەبینین، وێرای ئەو هەموو ئامرازە پێشکەوتوو، دوا مۆدێلانەی سەردەم، کەچی زۆر بەدەگمەن، فەیسبووك وەك سەکۆیەکی مەعریفی و دێکارای گۆڕینەوەی بیرو ڕاکان دەبینرێت. تەنانەت ئەوەندەی(مەنجەڵێك دۆڵمە!) دەبێتە جێی کۆمێنت، لایك و شەیرکردن، ئەوەندە بۆچوونێکی فێکرێ، یان شیعرێکی بێکەس نابێتە مایەی دروستکردنی پرسیار لای مرۆڤی کورد. کەواتە بەو شێوە پەیوەندیی و بەیەکەوەبەستنە، دەتوانرێت مرۆڤێکی پرسیار دروستکەرو گومانکەر بێتە ئاراوە؟ خاڵێکی دیکە کە نووسەر باسی دەکات ئەوەیە، کە دەبێ نووسینی نێو فەیسبووك،کورت، ڕاگوزەرو

وێنەیی بن، تاکو بخوێنرێنەوە. واتە ئەگەر نووسین و کۆمێنتێك بچووك و کورت نەبێت، بەکاربەرانی فەیسبووك دەیخەنە دواوە. چونکە ئەوان زۆرتر لە گەڵ وێنە لە پەیوەندیدان، نەك خوێنەوە.

بۆیە دەبێ نووسینەکان خێراو ئاسان خۆیان بدەن بەدەستەوە دەنا پشتگوێ دەخرێن. کەواتە ئەوستایلە لەنووسین، دەتوانێ وا لەمرۆڤ بکات بیربکاتەوە وبچێتە قووڵایی نووسین و مانا؟دواجار نووسەر بۆچوونی وایە، ئەوە فەیسبووکە ئێمە بەکاردێنیت وکردوومانی بە ڕۆبۆت، نەك ئێمە فەیسبووك بەکاربێنین.ئەمانە و زۆر بابەتی دیکەش لە کتێبەکەدا هەن.
لە ڕاستیدا، دوور لە هەموو جۆرە سازش و پێدا هەڵگوتنێك دەڵێم: ئەم کتێبە، یەکێکە لە دیارترین ئەو کتێبانەی شایستەی ئەوەیە هەموو کەسێك، نەك خوێنەران بە تەنها بیخوێننەوە. چونکە کتێبێکە، لە بارەی دیاردەیەکی سەردەمەوە دەدوێت، کە وەك هەناسەدان، بە داخەوە بۆتە بەشێك لە بوون و ژیانی ئێمە، بەبێ ئەوەی زۆربەی هەرە زۆرمان، بزانین چییە وچۆن بەکاربەرێکی فەیسبووکین کە ئەمەش گرنگە بۆ ئەو قۆناغەی ئێستامان.دوای خوێنەوەی کتێبەکە، خوێنەر پرسیارو سەرنجی زۆری لادروست دەبێت بە ئاراستەی ئەوەی چۆن ببێتە بەکاربەرێکی دیکەی فەیسبووك.

بۆیە دەستخۆشانە لە نووسەری کتێبەکە دەکەم و هیوای بەردەوامیش بۆ ناوەندی ڕەهەند دەخوازم، کە ئەگەرچی ماوەیەکی کەمە دەستییان بەوەشان کردووە، بەڵام لەوماوە کەمەدا، چەندین کتێبی نایابی ئەدەبی و زمانەوانی و فیکریان خستۆتە بەر دیدەی خوێنەران.

سەدیق سەعید ڕواندزی

*پەراوێز/ ناوی کتێب(فەلسەفەو فەیسبووك، یان فەلسەفەی فەیسبووك)نووسینی(نەوزاد جەمال) بڵاوکراوەی (ناوەندی ڕۆشنبیری ڕەهەند)_2019

ڕێکخراوە جەماوەرییەکانی چینی کرێکار ... و:کاوە عومەر

دیمانەی مەنسور حیکمەت لەگەڵ کۆمۆنیست سەبارەت بە بڕیارنامەی پەسەندکراوی پلینۆمی دەهەم...

بەشی یەکەم

کۆمۆنیست: لە بەشی یەکەمی بڕیارنامەکەدا ئاماژە بەوە دەکرێت کە چینی کرێکاری ئێران بەدرێژایی مێژوو بێ بەش بووە لە ڕێکخراوەی جەماوەری ئاشکرا. گرنگترین هۆکارەکانی بەردەم ئەم بێ بەشییە چییە؟ ئێستا پرسیارەکە ئەوەیە کە لەگەڵ هەبوونی ئەم هۆکارانە پێکهێنانی شورا چۆن گونجاوە بتوانێت بە شێوەیەکی فراوان پێکبێت وە بەشێوەی بەردەوام درێژە بەبوون وکارو چالاکییەکانی بدات؟ ئایا جیاوازی ڕێکخراوەی شورایی لەگەڵ بەدیلە ڕێکخراوەییە جەماوەرییەکانی تردا بەو ئاستە جدیە کە ئەم ڕێگرییە واقعیانە لەبەرامبەریدا پوچەڵ دەبنەوە؟ ئایا ڕێکخرای شورایی خۆی لە خۆیدا بەرگری زیاتری لە بەرامبەر سەرکوتگەرییەکانی بۆرژوازیدا هەیە؟

مەنسور حیکمەت: ڕێگام بدە سەرەتا ئەوە بڵێم کە نابێت "بێ بەشبوونی مێژویی" چینی کرێکاری ئێران لە ڕێکخراوەی جەماوەری بە شێوەیەکی ڕەها نیشان بدەین. سەردەمانێک لە مێژوی بزوتنەوەی کرێکاری ئێراندا بوونی هەبووە، وەکو سەردەمی پێش سەرکوتی ڕەزاخانی، سەردەمی پاش جەنگی جیهانی دووهەم هەتا کودەتای ٢٠ ئاپ(٢٨ مردا) و بەکورتی سەردەمی شۆڕشی ٧٩، کە گەواهی دەدەن لەسەر پێکهاتن وپەرەسەندن لە شێوازە جیاوازەکانی ڕێکخراوەی جەماوەری هێنابووە دەرەوە، بەڵام بەهەرحاڵ ئەگەر ٣٩-٢٠ ساڵی دوای (واتە ئەزمونی یەک تا دوو نەوەی ئەم دوایانەی کرێکاران) وەک بنەما دابنێین، سەیر دەکەین چەند جیاوازییەکی جدی هەیە لە ئاستی ڕێکخراوکردنی جەماوەری کرێکاران لە ئێران و تەواوی وڵاتان، وە نەک تەنها وڵاتانی سەرمایەداری پیشکەوتوتردا، بەڵکو زۆریک لە وڵاتانی ژێردەسەڵاتی ئیمپریالیزم دەبین.

ئەم بارودۆخە هۆکاری جۆراوجۆری هەیە کە لە ئاستی جیاوازدا دەتوانیت لەبارەیانەوە قسە بکەین. یەکەمین هۆکار کە بەبیردێنەوە ئەوانەن: یەکەم گۆڕانی خێرای پێکهاتەی چینی کرێکارە پاش چاکسازی زەوی دەیەی چل و هاتنە ناوەوەی بەشێکی زۆر گەورەی دانیشتوانی دیهاتەکان بۆ مەیدانی کاری بەکرێ لە شارەکاندا، ئەمە هەم ململانی

ناوخۆی چینی کریکاری توندکردەوە (ململانێیەک کە تەنها لە ناوەڕاستی دەیەی ٥٠ ی هەتاویدا لەگەڵ چوونە سەری داهاتی نەوت زۆربوونی ئاستی کارکردنی کەمکردەوە) وە هەم کاریگەریشی لەسەر ئاستی خۆهوشیاری چینی کرێکاری ئێران دانا. ئەزمونی خەباتی سەندیکایی ڕابردوی هاوپیشە و پیشەوەرانەکی دیاریکراودا ئەبێت، وەکو ڕستنەکان، پیشەی چاپ و هتد، کە لە دەیەی ٤٠ و٥٠ کان، پێگەی خۆیان لە بەرهەمهێنانیش و بەڕادەیەکی زۆریش لە کارکردنی کرێکاراندا لەدەستداوە. نەوەی نوێی کرێکارانی بەکرێی ئێران هاوڕێ لەگەڵ پێشەسازی نوێدا، تەکنەلۆجیای جیاوازو بەشەنوێیەکانی بەرهەمهێناندا گەشەیان کرد. سونەتە ڕێکخراوەییەکانی دەیەکانی ڕابردو، کە ئیتر هەندە بەهێزو درێژە کار نەبوو.
لەم بارودۆخەدا لاواز بووە. چینی کرێکارێکی تازە پێگەیشتو کە پێی ناوەتە مەیدان کە بەشی زۆریان لەگەڵ سونەتی خەباتی ڕێکخراوەی کرێکاریدا ڕانەهاتبوو وە لە مێژوچەی خەباتی ڕێکخراوەیی کرێکاری کاریگەری جدی وەر نەگرتبوو. هۆکارێکی تربوونی کەم تا زۆر سەرکوتی توندی سیاسی ودەسەڵاتی ڕژێمە سەرکوتگەرە پۆلیسیەکانە لە ئێرانی سەدەی بیستدایە کە تەنها لە ماوەی قۆناغ گەلێکی دیاریکراو، لە بارودۆخی تەنگەژە سیاسیەکان، لە دامێنەی ئەودا داشکاوەتەوە. هەوڵەکانی بزوتنەوەی کریکاری لە ئێران بۆ ڕێکخراوبوون وڕێکخراومانەوە بەردەوام لەگەڵ توندترین سەرکوتی پۆلیسیدا ڕووبەڕووبووە و ڕابەران وهەڵسوڕاوانی بزوتنەوەی کرێکاریان لەژیر توندترین چاودێریدا داناوە.
ئەمانە ئەو هۆکارە گشتیانەن کە پێکهاتن و بەردەوامی ڕیکخراوە کرێکاریەکانیان لە ئێراندا دژوار کردووە، بەڵام بیرهێنانەوەی ئەمانەش بەشێکی وەڵامی کێشەکە ناداتەوە. پرسیارێکە دەتوانرێت بەم شێوەیە بێت کە بۆچی بزوتنەوەی کرێکاری نەیتوانیوە بەسەر ئەم گیروگرفتانەدا سەرکەوێت؟ لێرەدا ئەبێت هەندێک تایبەت تر قسە لە ’ڕێکخراوەی جەماوەری” بکەین. وە ئەمە پەیوەندی بە بەشی دوهەمی پرسیارەکەتانەوە ئەبێت. لەوجێگایەدا کە باس لە شوراو، سەندیکا، وەکو “ئەلگۆکانی” ڕێکخستنی جەماوەری بیردەنیتەوە. ڕاستیەکەی ئەوەیە کە شورا، سەندیکا، کۆمیتەکانی کارگە وهیتر… تەنها “ئەلگۆکانی”ڕێکخراوی جەماوەری نین، ئەو ئەلگۆیانەی کە گوایە وەڵام بە پێویستیەک ئەدەنەوە وە کرێکاران سەرپشکن کە ئەم ئەلگۆ یان ئەو ئەلگۆیە بۆ خۆیان هەڵدەبژێرن. سەندیکاو شورا بەدیلەکانی بزوتنەوە کۆمەڵایەتیە جیاوازەکانن لە ناو بزوتنەوەی چینایەتیدا.
بەدەستەواژەیەکی تر نابێت ئەوانە بەشێوەی پێشنیار وئەلگۆکانی ڕێکخراوی تەجریدی ولە دەرەوەی کات و شوێن وبەبێ پێشینەو ناوەڕۆکی

کۆمەڵایەتی و مێژوویی دیاریکراو وەربگرین.
بزوتنەوەی سەندیکایی وبزوتنەوەی شورایی و بزوتنەوەی کۆمیتەی کارگەکانیش و هیتریش، بزوتنەوە جیاوازن لەناو دەرونی چینی کرێکاردا. ئەوبزوتنەوانەی کە ناوەرۆکی سیاسی وئاسۆ و کردەوەیەکی جیاواز نونەرایەتی دەکەن وە تەنانەت کاریگەریان لە توێژە جیاوازەکانی چینی کرێکاردا وەک یەک نییە. بەم پێیە ئەڵبەت ئەم پرسیارە بەشێوەی دیارتر بخرێتەڕوو. هۆکاری سەرنەکەوتنی بزوتنەوەی سەندیکالیستی و تریدیۆنیۆنی لە ئێراندا چی بووە؟ وەیان، بزوتنەوەی شورایی بەیاریکراوی بەچی نەیتوانیوە وەڵامدەرەوەی پێویستیە ڕێکخراوەیەکانی جەماوەری کرێکار بداتەوە؟ لەبەردایە کە ئیتر ئەڵبەت لەباسی ڕێگری وئاستەنگە گشتیەکان واوەتر بچین و وەڵام بە دینامیزمی جوڵانی ئەم بزوتنەوە دیاریکراوانە وکێشەکانیان لە ئێران بدەینەوە.
ئەگەر کێشەکە بەو جۆرە لەبەرچاو بگرین، یەکسەر ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت کە بزوتنەوە واقیعیەکان بۆ ڕێکخستنی جەماوەری کرێکاران، بەشێکن لە بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی فراوانتر کە نەک تەنها لەبەرامبەر بە ڕێکخراوەی کرێکاران، بەڵکو لە پەیوەند بە هەموو بارودۆخی ئابوری وسیاسیەوە لە کۆمەڵگەدا ئەڵتەرناتیڤی خۆیان نیشان ئەدەن. بزوتنەوەی سەندیکایی یان بزوتنەوەی شورایی، بەشیکن لە جوڵانەوەیەکی فراوانتر بۆ گۆڕینی هەموو کۆمەڵگە لە لایەنێکی تایبەتدا. ئەڵبەت ئەو بۆچونە ساویلکە سونەتیانەی چەپ بخەینە لاوە کە گوایە حیزبە سیاسیەکان خەباتی وشیارانەو ئامانجدارانەی سیاسی نوێنەرایەتی دەکەن وە ڕێکخراوە کرێکاریەکان کارو کاردانەوەی “خۆبەخۆی” کرێکاران بە باشکردنی بارودۆخیان پێچەوانە دەکەنەوە.
ڕاستیەکەی ئەوەیە کە تریدیۆنیزم وبزوتنەوەی سەندیکالیستی بەهەر ئەندازەیەکیش کە لە هەنگاوەکانی یەکەمی خۆیدا لەسەدەی ڕابردودا بزوتنەوەیەکی “خۆبەخۆ” بووبێت (کەنەبووە)، دەیان ساڵە بەشێکی جیانەکراوەیە لە ڕێبازێکی گشتی کۆمەڵایەتی، واتە ڕیفۆرمیزم وسۆسیال دیموکراسی. تریدیۆنیزم، ئەڵتەرناتیڤی دیاریکراوی ڕیفۆرمیزم و سۆشیال دیموکراسیە وەک بزوتنەوەیەکی دیارو پێناسەکراوی سیاسی و چینایەتی بۆ ڕیکخستنی کرێکاران. ئەم ئەڵتەرناتیڤە زۆر زیاتر لە چوارچێوەی کرێکاری و پێکهێنانی یەکێتیەکان تێدەپەڕێ. لەگەڵ ئەمەشدا، ئاسۆیەکی دیاریکراوی سەبارەت بە شێوەی دەوڵەت بەگشتی، گرفتی شێوەکانی بڕیاردانی ئابوری و تەنانەت تیئۆریەکان و بەرنامە کاری ئابوری دیاریکراو دەخرێتەڕوو. ئەگەر ئەوە بەشەکانی ئەم ئەڵتەرناتیڤە کۆمەڵایەتی-ڕیفۆرمیستی وسۆسیال دیموکراسیە، خەت بکێشن، ئەوکاتە سەندیکالیزم”

نەقابەگەری” خۆی لەخۆیدا توانای بوونی بە جوڵانەوەیەکی فراوانی کۆمەڵایەتی نییە. بزوتنەوەی نەقابی، باڵێکی کرێکاری جوڵانەوەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتیە کە بەشەکانی تری وەک ڕابەران وحیزبە سیاسیەکان، ئەڵتەرناتیق□ ئابوریەکانیان بۆ هەموو کۆمەڵگە، سیستەمی ئابوری تایبەت بەخۆی و هیتریش داوادەکات وە پێویستی پێیەتی، هۆکاری بێبەشی کرێکاری ئێرانی لە نەقابە تەنها ئەوە نییە کە بۆرژوازی ڕیگری پێکھێنانی نەقابەکان بووە، بەڵکو ل□ بنەڕەتدا لەوەدایە کە لانی کەم لە پاش ٢٠ئاپ(٢٨مرداد)وە ڕیفۆرمیزم لە ئێران گەیشتە کۆتایی سەردەمێکی چارەنوس سازی خۆی وە لەدوای ئەوکاتەوە جێگایەکی گرنگ لە مەیدانی سیاسی لە ئیراندا داگیر ناکات.

هەر ئەو مەسەلەیە لەبارەی بزوتنەوەی شواریشەوە دروستە. ئەویش تەنها نموونەیەک نییە، بەڵکو ئەڵتەرناتیقیکی بزوتنەوەیەکی تایبەت و مەیلێکی تایبەت لەناو چینی کرێکاردایە بۆ ڕێکخستنی کرێکاران.

ئەگەرچی لەڕوی مێژویەوە بەڕێژەیەکی زۆر شوراکان جێگای سەرنجی ئانارشیستەکان بووە، بەڵام دەمێکە کە بەشێوەیەکی روولەگەشە لەگەڵ کۆمۆنیزم هاتۆتەوە و لەگەڵی لێکھەڵپێکراوە. ئەزمونەکانی وەکو کۆمۆنەی پاریس و شۆڕشی ئۆکتۆبەر، بیرۆکەی شوراکان و ڕێکخستنی شورایی کرێکارانی بەتیئۆری کۆمۆنیزم وسیاسەتی کۆمۆنیستیەوە جۆشدراون. بزوتنەوەی شورایش بەم ڕیزبەندیە بەشێکە لە جوڵانەوەیەکی جیاواز، بە ئاسۆ و دورنمای سیاسی، ئابوری و بەڕیوەبەری تایبەت بەخۆی. بارودۆخی بزوتنەوەی شورایيش بەتەواوەتی پەیوەست ئەبێتەوە بە بارودۆخی کۆمۆنیزمەوە لە ئێران.

ئەوەی کە بیرۆکەی شورا لە شۆڕشی٥٧(٧٩م)زاڵ بوو بەسەر بیرۆکەی سەندیکاییدا لەناو چینی کرێکاردا، ڕەنگدانەوەی بێ پایەیی و لاوازی ڕیفۆرمیزم و سۆشیال دیموکراسی و سەرکەوتنی گشتی بیری کۆمۆنیستی وسیاسەتی ڕادیکاڵ لەنێو کرێکاراندا بوو. (لەژێرسایەی بارۆدۆخی شۆڕشگێڕانەدا).وە ئەوەش کە ئەم بزوتنەوەی شوراییە نەیتوانی ئەو هێزو پەرەسەندنە بەدەست بھێنێت لە سنورداری فکری وکردەیی تایبەتی کۆمۆنیزمی ئێرانەوە لەوسەردەمە دیاریکراوەدا سەرچاوە دەگرێت.

بەکورتی باسی شوراو سەندیکا، باسێک نییە بۆ هەڵبژاردن لەنیوان یەکێک لە”نمونە”کانی ڕێکخراوبونی جەماوەریدا. ئەمە ڕەنگدانەوەی کێشمەکێشی ئەڵتەرناتیق□کانی دوو مەیلی بنەڕەتیە لەناوخۆی چینی کرێکاردا. مەیلی کۆمۆنیستی و ڕادیکاڵ ومەیلی ڕیفۆرمیستی وسۆسیال دیموکراسی. ئەگەر شوراکان (لەبەراورد لەگەڵ… یەکێتیەکاندا)بە باوەڕی ئیمە، لە پایەیەکی مادی زۆر گونجاوتر لە بۆ پێکھاتن وگەشە لە ئێراندا بەهرەمەندن، تەنها بەهۆی گونجاوی نمونەی ڕیکخراوەیەکەیانەوە نییە… بەڵکو لە کارامەیی زۆرتریش سەرچاوەی

گرتوە لە… سەرکەتنی مەیلە ڕادیکاڵەکان لەناو کرێکارانی پێشڕەو و ڕابەرانی عەمەلیدا، وە بەهێزتربوونی زەمینە مادیەکانی هەژمونی سیاسەتی کۆمۆنیستی لەدەرونی بزوتنەوەی چینی کرێکار لە بەراورد لەگەڵ سیاسەتەکانی سەسیال دیموکراسی و ڕیفۆرمیستیدا. ئەزمونی شۆڕشی٥٧(١٩٧٩)، شێوە کارکردی کرێکارانی پیشڕەو، بارودۆخ و هەواڵی جوڵانەوەی سەندیکالیستی لە بەراورد بە جوڵانەوە شوراییەکانی ئەمڕۆش دەوری ڕوولەگەشەی کۆبونەوە گشتییە کرێکارییەکان لە خەباتی ئیستای کریکاراندا بەڵگەی ئەم راستیەن.
پێویستە بەڵام کە ئەم قسەیە ئەوە ناگەیەنێت کە کۆمۆنیستەکان لەسیاسەتی خۆیاندا جێگایەک بە نەقابە قایل نین، و، نابێت ببنە هەڵسوڕای یەکێتیەکان و لە مێژوشدا نەبوون، باسەکەی من ئەوەیە کە هەمیشە کۆمۆنیستەکان نەقابەکانیان وەک ڕاستیەکی بابەتی لە بزوتنەوەی کرێکاریدا، وەک بەرئەنجامی کاری مەیلە کۆمەڵایەتیە نا کۆمۆنیستیەکانی بینیوە لەنیوان کرێکاراندا وە بوونیانی بە فەرمی ناسیوە. هەر بۆیەشە کە ئەمە هەمیشە لە ئەدەبیاتی کۆمۆنیستیدا لەگەڵ کێشەی "شێوە مامەڵە"ی کۆمۆنیستەکاندا لەگەڵ بزوتنەوەی تریدیۆنیستی ڕووبەڕوو دەبینەوەو کەمتر لەگەڵ وەڕێخستنی بزوتنەوەی تریدیۆنی لەلایەن کۆمۆنیستەکانەوە. (ئەزمونی سەندیکا سورەکانی کۆمینترنیش هەوڵیک بوو لە پێناو پێکهێنانی ئەڵتەرناتیڤێکی ڕادیکاڵ لە بەرامبەر تریدیۆنیزمیکدا کەلەژێر کاریگەری سەشیال دیموکراسی) دا بوو.
باسەکە ئەوەیە کە تریدیۆنیزم ئەڵتەرناتیڤی تایبەتی کۆمۆنیزم نییە بەڕێکخراوکردنی کرێکاران. ئەم ئەڵتەرناتیڤە تایبەتیەی کۆمۆنیزم بزوتنەوەی شوراییە. لەگەڵ ئەوەشدا کۆمۆنیستەکان لەزۆر دۆخدا لەژێر کاریگەری بارودۆخێکی دیاریکراودا، لەگەڵ ئەرکی بەشداری کاریگەر لە یەکێتیە کرێکاریەکان وە یان تەنانەت هەوڵ لە پێناو دامەزراندنی یەکێتیدا ڕووبەڕوو دەبنەوە. کۆمۆنیستەکان هەمیشە توخمی کاریگەری بزوتنەوەی یەکێتیەکان بوون، بەڵام مێژوییەن بزوتنەوەی کرێکاری پیشانیداوە کەلە هەر جێگایەک سیاسەتی کۆمۆنیستی بووبێتە سیاسەتیکی سەرکەوتو لە بزوتنەوەی کرێکاریدا، شوراکان سەریان دەرهێناوەو پەرەیان پێداوە.

دواتر بەرگری ئەمە لەشورا تەنها سەرچاوەی لەوەوە نەگرتوە کە ئەم نمونەیە شانسی زۆرتری بۆ پیادەکردن هەیە، وەیان لەبەرامبەر سەرکوتگەریەکانی بۆرژوازیدا باشتر بەرگری دەکات، ئەگەر بەو شێوەیەش نەبێت ئەبێت کارێک بکەین کە بەوشێوەیەی لەبێت. ئەمە ئەمانەوێت، وەک کۆمۆنیست، ئەڵتەرناتیڤی بزوتنەوەی خۆمان بە

ڕێکخستنی چینەکەی خۆمان جارێکی تر دەخەینە ڕوو. ئەلێین جارێکی تر، چونکە مێزوی کرێکاری بەردەوام مەیدانی ڕوبەڕوبونەوەی ئاڵتەرناتیقی کۆمۆنیستی وڕیفۆرمیستی مەیدانی ڕێکخستن وکاری کرێکاری بووە. ئەوەی کە یەکێتیەکان لە وڵاتانی سەرمایەداری پیشکەوتودا گەڵەدراون بەشێوەیەکی بەردەوامتر بە یەکگرتنی کرێکاران (ئەڵبەت بە ئاسۆ و سنورداریەکانی یەکیەتیەکان)، بەو دەلیلە نەبووە کە کرێکاران چونەتە بنج وبناوانی و لە سودەکانی ئەم"نمونا"نەیان لەکداوەتەوەو سەندیکایان بەگونجاوتر دیاریکردوە، بەڵکو بەو دەلیلە بووە کەسیاسەتی ڕادیکاڵ بەشێوەی گشتی، بەسەرنجدان لە سەقامگیری سەرمایەداری لەدوای شەڕی جیهانی دووهەم. بەسەرنجدان لە پشتیوانی چەپی بەرژوازی لەئەو وڵاتانە لە ڕیفۆرمیسم پاشەکشەی کردوە.

ئەم کێشمەکێشەی نێوان ئەم ڕێبازەدا لە بارودۆخی شۆڕشگێڕانە و تەنگژاویەدا باشتر دەبینین. لەدوای شۆڕشی ئۆکتۆبەر، ڕوبەڕوبونەوەی یەکیەتیەکان لەگەڵ شوراکان وکۆمیتەی کارگەکاندا توندبوەوە. هەر ئێمەیش ئەبینین کە چۆن لەگەڵ لاوازبوونی بزوتنەوەی سەندیکایی لە ئەوروپای ڕۆژئاوادا، هەوڵدان بە دامەزردانی ئاڵتەرناتیقی کرێکاری لەپەناو ڕێکخستنی جەماوەر لەدەرەوەی بونیادی یەکیەتیەکاندا فراوان بێتەوە.

ئەمە ئاڵتەرناتیفی تایبەتی خۆمان جارێکی تر دەخەینەڕوو، بەبێ ئەوەی پشت بکەینە بزوتنەوەی سەندیکایی (ئەگەر هەبێت) وەیان زەرورەتیان (بەلەبەرچاوگرتنی بارودۆخی ئیستا کرێکارانی ئێران) نکوڵی لێبکەین. بەدڵنیایی ئەگەر سەندیکاکان، تەنانەت بەگریمانەی ئەوەش کە ئەگەر ڕیفۆرمیستیش بوونایە، لەئێرانی ئەمڕۆدا بوونیان هەیە، ئەمە وەک خاڵێکی بەهێزی جدی بۆ چینی کرێکاری ئێران هەژمار دەکرێت. بەدڵنیایەوە کۆمۆنیستەکان بەفراوانی بەشداریان دەکرد، بەدڵنیاییەوە بارودۆخی کرێکاران لەوە باشتر دەبوو. بەڵام تەواوی کێشەکە لەسەر هەر ئەو “ئەگەر”یە.

کەبزوتنەوەی سەندیکایی لەئێران زۆرتر دورترە لەبزوتنەوەی شورایی بە ئەوەی بگۆڕدرێت بەبوونێکی مادی. لەبارودۆخێکی وادا هۆکارێک نییە بەئەوەی کە کرێکاری ڕادیکاڵ وسۆسیالیست ئاڵتەرناتیقی خۆی نەخاتەڕوو، ئاڵتەرناتیقێک کە بەهۆی بارودۆخی تایبەتی ئێرانەوە، کە لەبەیارنامەکەدا باسی لەکراوە تەنانەت پێشوازی گشتی کرێکاران بە ئەو زیاترە وە ئەستاش ماتریاڵێکی زۆر بە پێکهێنانی ئەوە پەیدابووە. ئەمە دەڕۆن شوراکان ڕێگایەکی چینایەتی تر بۆ ڕێکخستنی چینی کرێکار نیشان ئەدەن ئیرادەی ڕاستەوخۆی کرێکاران باشتر

دەرئەخات، یەکگرتویەکی قوڵتر دەنێتە ئاراوە، کەلێنی دەستەو تاقمی لەنێوانیاندا قایمتر ناکاتەوە،. کەمتر ڕێگا بە کاریگەری بۆرژوازی ئەدەن، چوارچێوەی باشترن بۆ نیشاندانی ڕادیکاڵیزمی کرێکاری، لەم ڕوە خۆمان بە هەڵسوڕاوی بزوتنەوەی شورایی لە ئێران هەژمار دەکەین وکرێکاران بانگەوازی کرێکاران دەکەین بۆ خەباتکردن بەرەو پێکهێنانی شوراکان.

کۆمۆنیست: ئەزمون نیشانی داوە کە تەنانەت کاتێکیش کە ڕێکخراوە کرێکارییەکان خۆیان بەسەر بۆرژوازیدا ئەسەپێنن و دەوڵەتەکان ناچار ئەبن کە بوونیان بە فەرمی بناسن، هەوڵێکی ڕێکخراو بەڕێدەخرێت بۆ ئەوەی لەناوەوە ملکەچیان بکەن و ئیتر نەتوانن وەسیلەیەکی سەربەخۆی کرێکارانبن. ئایا ناکرێت کە ڕێکخستنی شورایی کرێکارانیش توشی هەمان چارەنوس ببێت هەر وەک چۆن هەندێک لە یەکێتیەکان لە ئەمریکاو ئەوروپا دوچاری بوون؟

مەنسور حیکمەت: ئەزمون ئەوەی لەبارەی یەکێتیەکانەوە نیشانداوە، بەڵام نمونەی ئەو شورایانە زۆرکەمن کە لە"ناوەوە" ملکەچ کرابن و درێژەیان بەتەمەنی خۆیان دابێت. شوراکان، ئەگەر هەربەوشێوەیەی کەجێگەی مەبەستی ئێمەیە چوارچێوەی کاری ڕاستەوخۆی کرێکاربووبن، بەگشتی لەگەڵ سەرکەوتنی بۆرژوازیدا سەرکوت ولەکاردەخرێن. ئەڵبەت دەرکرێت کەبتوانی بارودۆخێک بسەپێنیت کە شوراکان بە ناوەرۆکی واقیعی خۆیانەوە ئامادەبن. بەڵام لێرەدایە کە بۆ بۆرژوازیش شورا تەنها شێوازێکی ڕێکخراوەی کرێکاران نیە، بەڵکو بزوتنەوەیەکی ڕادیکاڵ و واقعییەو ئەبێت سەرکوت بکرێت، بەشێوەیەکی باو لاوازی شوراکان و سەرکەوتنی کۆنەپەرستی لەشکست پێهێنان وداخستنیان و کێش دەبێت بە دامەزراندنی شێوازی پارێزگارانەترو جێگەی کۆنترۆڵتری ڕێکخستنی کرێکاران.

وەرگێڕانی بە کوردی: کاوە عومەر

چاوپێداخشاندنەوە و هەڵەبڕی: بەپێشەوە

برێگزت و درێژەی قەیرانی

بۆرژوازی دەسەڵاتدار لە بەریتانیا ... نوری بەشیر

قەیرانی سیاسی و ئابوری حکومەتی بەریتانیا لەچوارچێوەی قەیرانێکی فراوانی جیهانیدایە و کێشەکانی ئێستای بۆرژوازی بەریتانیا بەتایبەت لەسەر مەسەلەی برێگزت زیاتر فراوان بۆتەوەو حزبەکانی دەسەڵاتی قوتبەندی کردۆتەوە، بەتایبەت بەدوای ئەوەدا کە بەریس جۆنسنی سەرۆک وەزیران بڕیاری داخستنی پەرلەمانی بۆ ماوەی پێنج هەفتە راگەیاند بەپاڵپشتی شاژنی بەریتانیا، ئەمە کۆمەڵگەی لەسەر گاڵتەجاڕەی دیموکراسی و پەرلەمانی هێنایە ژێر رەخنەی جۆراوجۆرو هەر بۆیە دادگای باڵای بەریتانیا بەناچار ئەم کارەی بەریس جۆنسنی بەنایاسایی ناساند. سەرۆکی پەرلەمانی بەریتانیا ڕۆژی ٢٤/٩ ڕایگەیاند پەرلەمان دەوامی خۆی دەست پێدەکاتەوەو ئەمەش سەرۆک وەزیرانی ناچارکرد کە کۆبوونەوەی نەتەوە یەگرتووەکان بەجێبهێڵێت و بە تووڕەیی و قسەی ڕەقەوە بەشداری دووهەم ڕۆژی دانیشتنی پەرلەمان بکات کە بووە شوێنی نیگەرانی و رەخنەی زیاتری ئەندامانی پەرلەمان و حزبەکان و کۆمەڵگەش. وە ئەمەش وایکرد هەندەی تر ئەم سەهەم سەرۆک وەزیرانە و حزبەکەیشی بکەونە بەر نەفرەت و ناڕەزایەتی و هەتا لەناوخۆشیاندا زیاتر لەیەک بترازێن و تا دەگاتە ئەوەی جۆن بیرکۆ، سەرۆکی پەرلەمانی بەریتانیا رایبگەیەنێت کە دەست لەکار دەکێشێتەوە.

بەڵام جێگەی خۆیەتی ئیشارەتێکیش بەوە بکەین کە ئەم هەنگاوەی دادگای باڵا بەنایاسایی ناساندنی هەڵپەساردنی پەرلەمان لەژێر ناوی پێشێلکردنی یاسا و دیموکراسی وڵاتدا، شتێکە کە روویەکی تری ئەو قەیرانە دەردەخات کە کە بۆرژوزای بەریتانیا تێیدا ژیان بەسەر دەبات و حکومەتی نەهێشتووە لەم وەڵاتەدا، بۆیە بەناچار دەبێ قوربانی بە بەریس جۆنس و هەتا حزبەکەشی بدەن بۆ رزگارکردنی حکومەت و دەسەڵاتدارێتی بۆرژوازی لەو هەلومەرجەی کە تێیدایە، کە حزبی پارێزگاران نەیتوانی رزگاری بکات، هەر بۆیە خەریکن فایلی کۆنی بەریس جۆنس کە کاتێک مەیەری لەندەن بووە هەڵدەدەنەوە، بۆ دۆزینەوەی ڕێگایەک کە حکومەت و دەسەڵاتی بۆرژوازی پێ نەجات بدەن، ئەم ڕێگایەش ئێستاش لەبەردەم حکومەتی ئەمریکادایە لەبەرامبەر شەڕ ئەنگێزی و پەلامارەکانی ترەمپدا، کە بەریس لەبەریتانیا لاسایکەرەوەیەکی گاڵتەجاڕەی ترەمپە!.

ئەم قەیرانەی بەرژوازی بەریتانیای تەکاندووە، تەنیا لە ناو پەرلەمان و قوتبیبوونی حزبەکاندا نەماوەتەوەو شۆڕبۆتەوە بۆ خوارەوە و کۆمەڵگەی قوتبی کردۆتەوەو دەوارانێکی پر جەنجاڵی و ئاڵۆزی هەموو میدیاکانی ناوخۆو جیهانی داگرتووە. لەلایەک ناڕەزایەتیەکان کۆمەڵگەی داگرتووە، حزبەکانی تری بە راست و چەپەوە خستۆتە بەردەم خۆکۆکرنەدەوە، لەوەش واوەتر لە چەندین مناسەبەی جیادا خەڵک لە نەخۆشخانەکان و سەر شەقامەکاندا ڕووبەڕووی بەریس جۆنسن دەبنەوەو یەخەیان گرتووە کە کۆمەڵگەیان داغان کردووەو خزمەت گوزاری نەماوەو پێیان وت کە ئەوە یاری بە چارەنوسی کۆمەڵگە دەکەن.

لەلایەکی ترەوە ئەم قەیرانەی کە بەرژوازی بەریتانیا پێدا تێدەپەڕێت، کۆمەڵگەی خستۆتە هەلومەرجێکی ناجێگیرو تاریکەوە، حزبەکانی لیبراڵ دیموکرات و حزبی کرێکاران "لەیبەر پارتی" لەبەرامبەر حزبی پارێزگاراندا زیاتر بەرچاو خستووە و ئەندام پەرلەمان لە حزبی دەسەڵاتەوە بەرەو حزبەکانی تر دەڕۆن و ئەندامانێکی تر بەدژی سیاسەتی جۆریس جۆنسن دەوەستنەوەو وە حزبەکانی خستۆتە بەردەم کۆنفراس و خۆئامادەکردن بە شەڕەکانی دواتری هەڵبژاردن و یەکدەست بوونی باڵەکانی ناویان. لەوانە کۆنفراسی چەند رۆژی رابردووی حزبی کرێکاران کە باڵی چەپی گەیاندە ئەو رادەیەی وەک هێزی سەرەکی ناو ئەم حزبە خۆی نمایش بکات و وەک باڵی سۆسیالیست خۆی بناسێنێت و لەناو کۆنفرانسەوە بانگەوازی ئەوە بکات کە دەکرێ داهاتوو سۆشیالیستی بێت، ئەمە نەک تەنیا ڕاچەڵەکانی حزبی دەسەڵاتدار "پارێزگارن" بوو، بەڵکو بووە هۆی ڕاچڵەکان و پاشەکشەی باڵی ڕاستی ناو حزبی کرێکاران کە بە بلێریستەکان ناسراون.

کاریگەریەکانی برێگزت تەنیا کۆمەڵگەی بەریتانیای لە ڕووی سیاسیەوە نەگرتۆتەوە وەک سەرخەتەکانمان باسکرد، بەڵکو لە ڕووی ئابووریەوە پاوەندی بەریتانی لە خوارترین ئاستدا ڕاگرتووەو نرخی کەلوپەل و پێداویستیە ڕۆژانەییەکانی خەڵک لە بەرزبوونەوەدایە. ڕۆژانە هەواڵی داخستنی کۆمپانیاکان دەبیسترێت و بیکاری کرێکاران فراوان تر دەبێت، ئەمانە لە ئێستادا بوونەتە خواست و بەرنامەیەک بۆ حزبی کرێکاران ئەگەر بێنە سەر دەسەڵات چاکسازی بۆ دەکەن.
لەبەرامبەردا حزبی پارێزگارانی دەسەڵاتدارو سەرۆک وەزیرانەکەی هیچ کێشەیەکیان نییە لەبەرانبەر ئەو هەلومەرجە ڕوو لە خوار و قەیرانەی کۆمەڵگە، بەڵکو تەنیا قسەیان لەسەر ئەوەیە کە چۆن لە

٣١ی ئەکتۆبەردا بەنە دەرەوە لە ئەوروپاو بەم هەنگاوەیان حزبەکەیان لەو قەیرانەی کە تێی کەوتووە رزگار بکەن.

بەجیا لەوانەش لەناو ئەو کێشانەدا بەریتانیا، حزبی دەسەڵات و حکومەت ڕووبەڕووی کێشەی سکۆتلەنداو ئێرلەندا بەتەوە کە پێداگری مانەوەیان لە ئەوروپای یەکگرتوو دەکەن، بە پێچەوانەی حزبی پارێزگارانی دەسەڵاتدار کە بە هەموو شکستەکانیەوە سەرۆکەکەیان هەر سورە لەسەر برێگزت واتە دەرچوون لە ئەوروپای یەکگرتوو.
لەم قەیرانە سیاسی و ئابوریەی ئەستادا بەجیا لەو فرسەتەی کە هاتۆتە بەردەم باڵی چەپی حزبی کرێکاران کە ئەستا خۆی لە پەرلەماندایە، کە خەریکی خۆ یەکدەستکردن و ئامادەکردنە بۆ هەڵبژرادنی داهاتوو تا بتوانێت دەسەڵات بگرێتە دەست، وە قسەوباس و ئامادەکاری دەکەن بۆ چاکسازی کەلێ بەرنامەیدایە. هەروەها ئەمەش فرسەتێکە کەچینی کرێکار و کۆمۆنیستەکان خۆیان ئامادە بکەن، وە لەم دەورانەی نەبوونی ڕێکخراوی چینایەتی کرێکاران و کۆمۆنیستی و مارکسیستی خۆیاندا، دەتوانرێت فرسەت و دەرسێک بێت بۆ خۆئامادەکردن بۆ دەورەی داهاتوو و هاتنە مەیدانی سیاسیان بۆ دەرکردنی باڵی راستی بەرژوزای لەدەسەڵاتداو نواندنی هێزو نفوزی چینایەتی خۆیان نمایش بکەن و خۆیان ئامادە بکەن بۆ دەسەڵاتی سیاسی کۆمەڵگە، کە فرسەت و خواستەکانی کۆمەڵگە بۆ رزگار بوون لە زەلکاوێک کە سەرمایەداری دروستی کردووە کۆمەڵغا لەبارە بۆ کۆمەڵگەیەکی سۆشیالیستی هەر ئەستا.

٢٩ی سێپتەمبەری ٢٠١٩

کتێبی: بەها و هەڵەی پێشبینییەکان … سەباح ڕەنجدەر

- ناوی کتێب: بەها و هەڵەی پێشبینییەکان
- شاعیر: سەباح ڕەنجدەر
- بابەت: شیعر + پەخشانەشیعر
- پیتچنین: یاد سەباح ڕەنجدەر

- هەڵەگری: محەمەد عەبدولڕەحمان خدر
- نەخشەسازی: جەوهەر فەتاح
- چاپ: چاپی یەکەم 2019، چاپخانەی تاران- تاران
- ئەژمار: 500 دانە
- نرخ: (1000) دینار

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان/ هەرێمی کوردستان
ژمارەی سپاردن،(4)ی ساڵی (2019)ی پێدراوە.

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ......

عەشق / ترسناکترین وشەی دۆزەخی … ناڵە حەسەن

عەشق / لەنێو سێبەری مردن و
لەنێو بازنە شینەکانی شێتبوون دا
ترسناکترین وشەی دۆزەخی و
بێهوودەترین ڕەنگی لێوەکانی خەرنشینە
کە / جەگەلەی ئاگر بێژێر پیتەکانیدا دەڕوات
دارمێوەکە چوار وەرزی ساڵ
هێشوە ترێی تەنیایی دەگەڕێ
لە نیوان بۆشایی پیتەکاندا
زیندانێکی گەورە هەیە
لە ناوەڕاستی یەکێک لە ژوورەکانیش
پەتێکی ئەستوور هەڵواسراوە
عەشق / خەونەکانی پڕ کردووم لە فۆبیا
چاوەکانم پڕ لە بەفر و
سییەکانیشم پڕ لە با
عەشق / هاواری شەپۆلەکانە
لەناو بێدەنگی سروشتدا
تاڤگەی زەردەخەنەیە
لە لێواری ڕووباری تووڕەبووندا

جەستە تێکشکاوەکەی وەهمە
لەنێو خەیاڵی جەلادێکی دڵ مردوودا
(ع .. ە .. ش .. ق)
ع / عەنکەبووتێکە یەکبەیەک دەمارەکانی عاتیفە
دەقرتێنێ
ە / ئەستێرەیەکە پڕ لە وردە گەڵای نائومێدی و
پڕ لە کولیکە سوورە و حاجیلۆکە قژ زەردەکانی
خۆکوشتن□
ش / شەوێکی تەماوی و تاریکە
وەک شەوە ڕەشەکانی بەر لەدایکبوونی خۆرەتاو
ق / قوڕقوشمێکی ژەهراوییە
بەقوڕگی ژیان دەچێتە خوارەوە
عەشق / ژیان و مردنە لەنێو سەدەفی ڕووناکیدا
مردنی ڕووناکییە لەنێو سەدەفی ژیاندا
ڕووناکی ژیانە لەنێو سەدەفی مردندا
لەگەڵ ئەوەش / سیحراویترین و ئایرۆنیترین
پارادۆکسی ئەم وشەیە
لەوەدایە
گەر عەشق نەبێ
ڕووبارەکان و
درەختەکان و
کاتژمێرەکان / هەموویان دەمرن
شیعریش وەک کچۆڵە نامرادەکان
ئاگر لە جەستەی خۆی بەردەدا
گەر عەشق نەبێ
ئەستێرەکان و
بال□ندەکان و
باخچەکان / هەموویان دەمرن
پەپوولەکانیش بێماڵئاوا گوڵەکان لەنێو مەرکانەکاندا
بە تەنیا جێدەهێڵن
گەر عەشق نەبێ
ئاگر و
ئاو و
ئەستێرەکان / هەموویان دەمرن
سپیدەش لە گۆڕستانی نێو دارستانێک دا
لە سەعات بیستوپێنجی مردنی کات
بەدیار مەرگێکی ناکام

هێدی هێدی / بەستە لاوژەییەکانی
دەست پێدەکاتەوە
گەر عەشق نەبێ
ژیان و سروشت و سەوزایی
قەڵەم و شیعر و خەون
دواجار …
ئێمەش / هەموومان بەیەکەوە دەمرین …!

سیپتەمبەری ٢٠١٩
ناڵە حەسەن

گەرمایی شەقام … ئیسماعیل سابیر

بە پ□یق□کانتەوە، بە ڕۆیشتن و هاتنەوەکانتەوە، دەڵێم: تۆی
بەگەمەی تێپەڕین و تێنەپەڕینەکانتەوە، من هەر دەڵێم: تۆی
بە نەگەیشتن و دیسان دەیڵێمەوە؛(بە چاوەکانیشتەوە) پەخشانە شیعر
تۆی، کە لە قورگ و کەلێنی ددان و زمانم ڕادەپسکێ، ڕەشاییت له
جیات گلێنە بەسەر وشەمدا شۆڕدەبێتەوە. گوێبگرە دەڵێم: تۆی…

کات مناڵێکی سەرەڕۆ بوو وەک دیارنەمانی تەڕایی لە نێوانمان
بێئاگا هەڵخلیسکا
(چەشنی سووڕت لەسەر کاشییەکاندا خوێنم لێ دەڕۆیی بانگت
نەیپەرژاندمەوە ناو ڕێزمان، بۆیەش ڕام دەکرد بەدوای ئارەزووی
زیاتردا)
بەشکستەکانمەوە پانتایم بووەتە قەرەباڵغیت،
دیارنەمانت زەوی چاومی تەنیوە، هەوا(لەشێوەتدا نیە)
دەستم لە وێنەکاندا تۆی بۆ نادۆزرێتەوە،
کەچی بۆ خۆ گەرمکردنەوەی شەوان، مقەبای تەڕ دەکەمە ئەلبوم و بۆ
داگیرسانی پێکەنینەکانت عەرد دەسووتێنم،
لە داخان شۆفێری دەکەم، بەماشێنەکەم پێ لە قوتووە بەتاڵەکانی”
ئیسکان “دەنێم
کەچی لە شەقامەکان وەک عارەبانەی هەژارانی شەو پارێزراو بووم

چونکە دڵم لە گەراجەکاندا بۆی بەجێما
کەڕووم لێ نیشت چونکە بەتەنیا هەوای گەرم لێیدام
چونکە دەستم هەمیشە چاوەڕوانبووە لەناو کەلێنی پەنجە ساردەکانیدا عەمباربکرێت.
زمانم بوو وابزانم قەت نەبووە لە سەر نینۆکەکانیدا هاوشێوەی فلچەیەک غەمباریم نەنەخشێنێ؟
خۆ پۆلیسی بازگەکان شاهێدی ئەوەن
سەرخۆشێکی هاوڕێت لە خەمی تۆدا بتڵێکی زیاتری بۆ بێ غیرەتیت هەڵدا
سەربادان و دەست ڕاوەشاندنەکانت لە مەستیەوە نەبوون
دەنگبەرزیت گوتت چەن خۆشە لەناو ماشێنەکاندا باوشی پێدابکەم!
لە ڕیتمی هەموو گۆرانیەکان ئەوکاتم باڵات پێ خۆشتربوو،
چونکە دارستانی ئەوکاتم بووی زیاتر لەو وشە خراپانەی گوتم.

لەبەر ئەوەشە گۆرانیەکان بەهەمانشێوەی تۆ،
ئەوکاتیان وەک ئێستا بریندار نەدەکردم.

شۆستەکان شاهێدبوون، شارەوانی و زێرەڤانی تەنیا توو□□یان بۆم دەهاوێشت
چونکە دەیانزانی پیاوێکی (بێکێشەم) دەمێکە پسولەی باجم لەداگیرکردنی ئەو هەموو ڕووبەرەی ئەڤین داوە
هەربۆیش داڕماوی و کەلوپەلەکانی شکستم دەهێنا دەرەوە و لەسەر جادەکاندا ئازارم تێدا نمایش دەکرد.

سێبەرەکەشت بەهەمانشێوەت شاهێدبوو کە تێد□ پەڕی؛
زۆر غەمگین بووی زۆر زۆر…

شۆرشەکان چۆن سەردەکەون؟ عیماد عەلی

لاو تسی حەکیمی چینی بۆ سەرکەوتنی هەر شۆرشیك چەند مەرجێکی بنەڕەتی دیاریکردووە کە بریتین لەوەی:

- دەبێت شۆڕشی نوێ بنبڕی کۆن بکات و سیستمی کۆن ریشەکێش بکات.
- لەگەڵ فەلەك گونجاو بێت واتە لەگەڵ بارودۆخ و زەمینەی خودی و بابەتی بە چەمك و زمانی ئەمڕۆ گونجاو بێت .
- دەبێت داواکاریەکانی سەرجەم بەشدارانی شۆڕشەکەی دابین بکات.
- پەیوەندی خۆی لەگەڵ سیستمی کۆن بە یەکجاری و بە ڕەهایی دابڕێت و بۆ بنیاتنانی ژیانی نوێ هیچ شتێك لە کۆن وەرنەگرێت.

جا بەدوور لەمەی ئەمڕۆ لەبەغدا روودەدات کە بۆنی شۆڕشی لێنایەت، ئایا شۆڕشەکانی کوردستان وابوون و ئەم مەراجنەیان تێدابوو؟ بنەمای سەرەکی هیچ تازەگەریەکیان تێدابوو؟ پێکهاتە و فکر و سیستمی کۆنیان وەلاوە خست و بەکارنەهێنا و تەنانەت کێشە و بێشەو گیروگرفتەکانی پێشتریان نەگواستەوە بۆ نێو هەر شۆڕشێکی نوێ؟ بارودۆخی بابەتیان لەبەرچاوگرت بۆ شۆڕشی چەکداری یان مەدەنی؟ ئەوەی هەبوو پێشتر ریشەکێشیان کرد یان بەریز و بە هەژمون و هەیبەتەوە لێیان دەڕوانی؟

ئەمڕۆش گەر عیراق لەم وەزعەیدا بەهەمان شێوە شتە کۆنەکان ریشهکێش نەکات و وابەستەی ئەوەبێت کە لە ئارادایە، هیچ گۆڕانکاریەك ناکات و ئەگەر گۆڕانی ڕۆژەییش بکرێت هیچ سودێکی بۆ خەڵکی رەشورووت و هەژاری تێدا نابێت.

هەروەها بۆ گۆڕانکاری ریشەیی لەکوردستانیش لەکاتی دیاریکراو و تایبەتی خۆیدا، دەبێت قۆناغێك بێتە پێشەوە، ئەگەر ئەم سەلبیاتانەی هەیە و ئەم واقیعە نەسڕێتەوە و بە ڕیشەیی نەگۆڕێت و پشت بە شتی کۆن ببەسترێت و وەکو پێشتر تازە و نوێ تێکهەڵکێش بکرێت، خۆی لەقەرەی شۆڕش و قازانجەکانی شۆڕش نادات.

بۆیە زەمینەی لەباری سەرهەڵدانی شۆڕش زۆر وردو هەستیارە و ئەگەر مەیسەر نەبێت هەر جموجوڵێك ناگاتە ئەوەی کرۆکەکەی بە شۆڕشی راستەقینە ناوببرێت، بۆیە تا ئێستا لەکوردستاندا شۆڕشی راستەقینە رووی نەداوە و هەمیشە جموجوڵ و هەوڵی شۆڕشگێڕانەی کۆنەبە ناوی شۆڕشی نوێوە بەردەوام بووە. ئەمڕۆ یا سبەی کە زەمینە لەبار بوو کوردستان پێویستی بە شۆڕشێکی نوێی نوێگەری راستەقینە هەیە کە ئەوانەی ئەمڕۆی سەرساحە بە هەموو ناوەرۆك وهەر هەمویانەوە بسڕێتەوە و گۆڕانکاری نوێ و ژانی نوێ دروست بکات و قۆناغی رزگاری یەکجارەکی بێنێتە

کایەوە.

هەلوو تەنیایی هەلوو … زانا سامان

من لە وجوودی خۆمدا
عاریفێک بووم …
تەنیا …
بۆیە خودا
لە دەرگەی دڵمی دا و
عاشقی کردم،
لە خۆمدا ونببووم و کەچی
لە بەر□ بەیانی عیشقێکدا
هاتمەوە سەر خۆم،
من وابووم …
دەبوو تەنیایی غەرقی خۆیم بکات و
لێنەگەڕێ ..
وەک ساوایەک
گڕوگانی ڕاکردن بکەم،
نەیەڵێت ..
ئەلف و بێی شیعرم
بچزێت بە عیشقێکی ئەبەدیدا
ڕێگە نەدا غلۆر ببمەوە
تا بارین
لەتوێی ڕامووسانێکی ئەبەدیدا،
بەڵام هات ….
مەعشووقێک
بەخۆی و کۆشێک موحیبەتەوە
بەخۆی و داڕشتنێکی نوێوە
بە خۆی و خۆیەوە هات،
هات و وەک بڵێی چەمێکی ڕژاو
یان بارانێکی بەلێزمە بێت

هاتوو لەرێ .. لە سینەمدا
وەک دیلبەرەک …
هەناسەمی هەڵمژیی.

زانا سامان

وڵاتی بێ هاوڵاتی … نەوزاد بەندی

حەقە
مناڵبون قەدەغە بکرێ
بەکاری چی دێ مناڵە ،
نان و ڕزقی لەرێ نەبێ ..؟
کە هاواریش کا : برسیمە..
بیکوژن و
پێی بڵێن گەرە شێوێنە ..؟

ئەم وڵاتە
وێستگەی ووزەی مافیاکانە ،
خەڵکەکەی ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر
بێ ڕێز و دەستەمۆ ئەکرێن..
بە هەزار و یەک ڕێگا
قەڵاچۆ ئەکرێن ..

ئەم وڵاتە
وڵاتێکە بێ هاوڵاتی ..
دانشتووانی وەکو
بزن و مەڕ و سابرێن
لەلایەن کۆمەڵێ گورگ و چەقەڵەوە
(بێ حیساب) بەڕێوە ئەبرێن ..

لە نەهاتیەوە بۆ نەهاتی..
ئەرێ ئەوە

وەتان دیوە
بە حوکمەت و هاوڵاتی ؟!!!

نەوزاد بەندی